

HANS SACHS

DEN VANDRANDE DJÄKNEN I PARADIS

ETT FASTLAGSSPEL MED TRE PERSONER

ÖVERSÄTTNING AV

TORE NORDENSTAM OCH STURE PYK

Personerna uti spelet:

Den vandrande djäknen

Bonden

Bondens kona

Anno salutis år MDL, den VIII dagen i oktober

Konan kommer in och säger:

Ack hur ofta jag suckat har
när jag har tänkt på gångna dar,
ty då levde min första man
den som jag älskade försann
-- han älskade mig lika mycket
ty han var from i varje stycke.
Med honom har all fröjd förgått
fastän en annan har mig fått.
Han är ej alls den förste lik,
han är snål och vill bliva rik.
Han sparar girigt i sitt bo
och ger mig ingen fröjd och ro.
Min gamle man jag mer vill prisa,
han gav mig mycket större lisa.
Kunde jag honom än förnöja
så skulle jag då icke dröja.

Den vandrande djäknens kommer in och säger:

Ack kära mor, här kommer jag,
jag ber dig bjuda mig god dag
med milda handen och med håvor

ty jag har många sinnesgåvor
och jag har många böcker läst,
till Venus berg jag en gång rest
där bolare jag sett, förvar.
Jag är en vandrande skolar
som vandrar kring i landet här,
ifrån Paris jag kommen är,
min avfärd har i förrgår skett.

Konan säger:

Säg, käre herre, hör jag rätt
från Paradis ni kommit hit?
En ting jag fråga vill med flit:
Har ni min man därborta mött?
Han ganska nyligen har dött,
för strax ett år sen, det är mycket.
Han var så from i varje stycke
jag hoppas han därborta är.

Den vandrande djäknens säger:

Det fanns så många själar där.
Säg mig, min fru, hur var han klädd
när han till hädanfärd var redd?

Det vore bra att veta detta.

Konan säger:

Det kan jag eder strax berätta.
Det var en hatt och den var blå,
ett slitet lakan likaså.
När man i graven honom lade
han inga andra kläder hade
om sanningen nu måste fram.

Den vandrande djäknens säger:

Ja, honom känner jag minsann.
Han går där utan skor och strumpa
och bar är likaså hans rumpa,
just så som han i grav blev satt.
Han har sin vackra blåa hatt
och lakanet omkring sig virar.
När andra fyller sig och svirar
så har han ej ett enda öre.
Han ingenting kan ta sig före,
om allmosor han måste be,
dem andra själar honom ge.
Så uselt har han det beständigt.

Konan säger:

Min man, har du det så eländigt,
ej ens ett öre till att bada?

Det gör mig ont och evig skada
att du ett sådant armod lider.

Ack, herre, vänder ni omsider
till Paradis igen, så säg?

Den vandrande djäknens säger:

I morgon ger jag mig i väg
och kommer dit om fjorton dagar.

Konan säger:

Får jag er bedja att ni lagar
att något gives åt min man?

Den vandrande djäknens säger:

Ja, det jag gärna göra kan,

men skynda på då och var kvick.

Konan säger:

Förlåt mig, herrn, ett ögonblick
så hämtar jag vad han skall ha.

Hon går ut. Den vandrande djäknens säger för sig själv:

Att någon kan så inskränkt va!
Men nog det vore rätt så bra
med kläder och en präktig kassa,
det minsann mig skulle passa.
Sedan tar jag och försvinner
innan bonden hemåt hinner,
han annars strax kan allt fördärva.
Jag hoppas få den gamle ärva.

Konan kommer med ett knyte till honom och säger:

Väl detta till min man nu bär,
tolv röda mynt av guld det är
som jag har sedan långa tider
haft nergrävda i lagårns lider,

och tg er också knytet an
och ge alltsammans till min man
därborta uti Paradis
så att han får på detta vis
det blåa tyget till en rock,
blus, byxor, tröjor, hosor ock,
hans taska, stövlar, kniv så lång
och mera får han nästa gång,
han aldrig utan mynt skall vara.
Min herre, nu ni strax kan fara
och bota så hans fattigdom.
I varje stycke är han from
och än mig kärast av de båda.

Den vandrande djäknens tar emot knytet och säger:

Å vilken fröjd skall icke råda
när han på varje vilodag
kan rumla i de andras lag
med fyllda krus och spel och sång.

Konan säger:

När kommer herrn väl nästa gång
och bringar mig ett bud igen?

Den vandrande djäknens säger:

Å det kan dröja länge än,
ty vägen är båd lång och svår.

Konan säger:

Min herre, innan ni nu går,
vill jag än mera pengar skicka
så han kan bada där och dricka,
tag dessa böhmska silverpengar,
när slåttern gått på våra ängar
jag åter lurar av min man
de pengar som han tjäna kan
och dem i lagårn gräver ner,
så som jag gjort med dem ni ser.
En daler tag för ert besvär
och hälsa till min man så kär.

Den vandrande djäknens går ut. Konan börjar sjunga högt:

Bondens dotter lät sig väl bekomma ...

Bonden kommer och säger:

Å kors vad du är glad i dag,
vad kan ha kommit det åstad?

Konan säger:

Ack, käre man, gläd dig med mig,
stor glädje skall jag giva dig.

Bonden säger:

Vad är det nu för ett spektakel?

Konan säger:

Ack, det är närmast ett mirakel.
Nyss vandrande på djäknars vis
kom en från själva Paradis,
min man han sett därinne gå
och sedan svor han ed uppå
att mannen min i stor nöd var,
han bara blåa hatten har

och så sitt lakan, där han bor
förutan pengar, rock och skor.
Ty ingenting han hade mer
när som vi grävde honom ner.

Bonden säger:

Du honom något skicka bort.

Konan säger:

Min man, det har jag redan gjort.
Jag sänt vårt blåa tyg till rock,
blus, hosor, tröjor, stövlar ock,
och några kopparmynt därtill
som djäknen honom lämna vill.

Bonden säger:

Ja, du har handlat rätt minsann.
Men vart gick sedan denne man
som utav dig sitt uppdrag fick?

Konan säger:

Det tycktes mig han neråt gick.
Runt halsen har den lärde man
ett par tre vackra gula band
och knytet bär han på sin rygg.

Bonden säger:

Aj, aj, nu har du varit stygg,
en större kassa han bort få,
det lever han ej länge på.
Låt sadla märren som är rapp
att jag må rida honom kapp
och lämna tio gulden till.

Konan säger:

Min man, hav tack för att du vill
min gamle man så gunstig vara!
Vill Gud, skall också du erfara
hur jag vill skicka dig mitt tack.

Bonden säger:

Slut nu med detta dumma nack!
Gå, låt drängen sadla märren
förrn djäknen kommer fram till kärren.

Konan går ut. Bonden säger för sig själv:

Min Gud, vad har jag för en kvinna,
ej maken man i byn kan finna,
hon är i allt – till själs, till kropps –
en stockfisk, narr, en gammal mops,
som låter prata sig omkull
och skickar mannen gods och guld
som gav upp andan förra året
– men djäknen lurade det fåret.
Nu skall jag efter honom jaga
och honom huden sönderslaga
och piska så han faller kull,
tillbaka taga gods och guld
och vända hem med det igen.
Min kona skall jag banka sen
och henne blåa ögon ge
så hon sin dumhet ej kan se.
Ack ack, hon är ett straff från Gud.
Varför jag henne tog till brud
det måste jag mig ständigt fråga.

Ack, må hon få Sankt Urbans plåga.

Konan ryar utanför:

Sitt upp, för nu är märren klar,
Gud skydde dig när nu du far!

Båda går ut. Den vandrande djäknen kommer med knytet
och säger:

En lycklig dag mig detta var,
jag nu ett präktigt byte har
som jag kan leva på ett år.
Tänk om jag flera konor får
som skicka mig till Paradis!
Ty varje kona är ej vis.
Guds död, jag ser på fältet vida
en man hitåt i sporrsträck rida.
Ser jag er rätt, ske pris hin onde,
mitt byte jagar nu vår bonde.
Jag skall nu lägga knytet väck
en stund i denna törnehäck.
Nu kan han inte på sin märr
rida till mig i detta kärr,
vid diket av han måste stiga.

Det gör han nu, då skall jag tuga
och stoppa banden i min tröja
så att de icke kan mig röja,
och luta mig mot staven så
som om jag någon väntar på.

Bonden kommer med sporrar på och säger:

Häll säll, min gode man, häll säll,
har du en djäkne sett i kväll,
en som gula snoddar här
och baktill uppå ryggen bär
ett litet knyte som är blått?

Den vandrande djäknen säger:

Ja, nyss en man förbi har gått,
han bortåt över kärret lopp,
snart nog ni hinner honom opp.
Nu går han bakom dessa åsar
och pustar, svettas, stånkar, flåsar,
ty knytet hans är tungt att bära.

Bonden säger:

Ja, det är han, det kan jag svära.
Min gode man, se till min märr,
jag vandrar över detta kärr,
jag skall den rackarn så hårt slå
att han det aldrig ångra må
och aldrig biktar det för prästen.

Den vandrande djäknen säger:

Ja, jag skall gärna se till hästen
till dess ni återvända kan.
Jag väntar här en kyrkans man
som komma skall om någon stund.

Bonden säger:

Som tack du får en creutzer rund.
Se opp, att hästen inte rymmer.

Bonden går ut. Den vandrande djäknen säger:

Rym själv och hys ej fler bekymmer
att märren skulle skada ta.

Häsen passar mig rätt bra.
I dag är lyckan sannerlig
i varje stycke fullkomlig:
av frun jag får blus, skor och rock,
så ger mig mannen hästen ock
så att jag skorna spara kan.
Ja, det är en barmhärtig man
som går till fots och ger mig hästen,
han såg att jag är lat som pesten.
Ja, tänk om han på samma vis
föll ner och for till Paradis,
jag skulle då förrn dagen flutit
från gumman än ett knyte snutit.
Nu får jag sluta prata lort,
om bonden finge detta sport
han då mig strax till marken sloge
och guld och kläder från mig toge.
Nu bort på Grållan rider jag
till Paradis av annat slag,
till krogen där man steker fläsk,
och lämnar bonden i hans träsk.

Den vandrande djäknén tar sitt knyte och går ut. Konan
kommer och säger:

Ack, varför är min man så slem
att han ej åter kommer hem.
Jag börjar tro han vilse går
så att min gamle intet får.
Aj skam, nu hör jag väktarn blåsa,
jag måste strax om suggan låsa.

Konan går ut. Bonden kommer, ser sig omkring och
säger:

Var tusan djävlar är min häst?
Så sant jag döptes av vår präst
har rackarn märren från mig tagit
och mig med lömska svek bedragit
på både penningar och kläder.
Jag är en narr i alla väder
som satte till den skälmen lit.
Se där, nu kommer gumman hit,
om märren vill jag tiga stilla,
förut jag ville henne illa
då hon så dum och stollig var
att lita på en löskekarl.
Jag själv ju honom gav vår häst,
av oss bör jag nog pryglas mest,
ty jag är klokare till sinnes.
Låt se om någon utväg finnes.

Konan kommer och säger:

Vad, har till fots du hemåt gått,
har pengarna av dig han fått?

Bonden säger:

Han sa att det är långt att gå;
för att i tid han komma må
till Paradis och mannen din
jag strax gav honom märren min
så han kan rida vägen fram
och giva hästen till din man.
Min gumma, har jag handlat rätt?

Konan säger:

Min söte man, på bästa sätt.
Ditt hjärta så jag aldrig känt,
det säger jag förutan skämt.
Gud give du i morgon dog
så skulle du få märka nog
vad jag till dig på samma vis

vill skicka uti Paradis.
Ejj något finns i någon vrå
som jag ej skulle skicka då:
tyg, pengar, suggor, mjöl från logen
som tecken på att jag är trogen
och älskar dig båd bak och fram.

Bonden säger:

Min gumma, sådant tal är skam,
om helga ting man tiger still.

Konan säger:

Men hela byn det känner till.

Bonden säger:

Säg mig, vem var så rapp i munnen?

Konan säger:

Jo, innan du till skogs var hunnen,

jag överallt berättat hade
om vad jag djäknen gav och sade
och sände till min salig man.
Då skrattade de högt minsann
och jublade i fröjd och gamman.

Bonden säger:

Må djävuln ta er allesamman!
De gjorde dig till spott och spe.
En sådan kvinna, oj och ve! –
En bunke mjölk jag kan behöva.

Konan säger:

Strax, käre man, jag skall ej töva.

Konan går ut. Bonden avslutar:

Den man kan aldrig lycka finna
som drabbats av en sådan kvinna.
Till själ och till förnuft ett djur,
ett få, ett stolligt kreatur,
enfaldig, dum och vrickad svårt,

man måste tygla henne hårt
att hon ej slösar bort ens gods.
Dock då hon trogen är till mods
han har med henne stort fördrag,
ty lätt det händer någon dag
att också mannen röjer brister
och då och då en fjäder mister
så som det här i dag har skett,
ty han har ock begränsat vett.
Om mannen bägges brister ser
det frid i äkta ståndet ger
och löser alla tvister strax.
Så sa åtminstone Hans Sachs.